

פניני הפרשה

זירא

עלון מס'

1163

שנה כ"ד התשפ"ג

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

חסדי אבות ראשונים

בתחילת תפלת העמידה מזכירים אנו "חסדי אבות", וכל התפלה בנויה על ברכת אבות. עד כדי כך, שההלכה אומרת שמי שלא כיוון בברכת אבות, צריך לחזור לראש התפלה (אמנם להלכה למעשה אין לחזור, שמא גם בפעם השניה לא יכוון). יסוד החסדים של האבות מוזכר בפרשתנו, בה רואים את גודל מעשה החסד של אברהם אבינו, שהיה חולה, ואותו יום הוציא הקב"ה חמה מגרתיקה, ובכל זאת, יצא לחפש אורחים, כי לא היה יכול בלעדי מעשי החסד. כאשר ראהו הקב"ה מצטער כל כך, שלח לו שלשה אורחים בדמות ערביים המשתחוים לאבק שברגליהם. אברהם עושה להם את כל הכבוד שבעולם, ושוחט בעבורם שלש בהמות, כדי שכל אחד יקבל לשון של בן בקר. ואת הכל עשה במהירות ובזריזות. ועוד מגלים לנו חז"ל שבאותה שעה הגיע הקב"ה לבקרו, ובכל זאת ויתר על גילוי השכינה, כדי לקיים בשלמות ובהידור הכנסת אורחים.

אולם נשאלת השאלה: הרי הכתוב אומר "ואהבת לרעך כמוך", כפי שאדם נוהג עם עצמו, כך ינהג עם אחרים. ואם כן, מדוע נהג אברהם באורחיו יותר מאשר נהג עם עצמו? מה גם, שמודבר באנשים פשוטים שכל אוכל שיגישו להם, זה יהיה די והותר? אלא, הענין מתבאר על פי מ"ש באבות "חביב אדם שנברא בצלם". אברהם ראה בכל אורח, ולא משנה באיזה מעמד הוא, דמות שהיא "צלם אלוקים", ולכן חרד לכבדם בכבוד הגדול ביותר, כאילו היו אנשים חשובים ורמי מעלה.

*

מעשה היה ששהו תלמידים בבית רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל. הציץ אחד מהם מהחלון ונדמה לו כי הרב מבריסק, עולה במדרגות הבית. הזדרו והכריזו: "רבנו, הרב מבריסק, עולה עתה לבית!". מיד נחפו רבי איסר זלמן ולבש לכבוד האורח את מעיל השבת שלו, ויצא במרוצה אל המדרגות בכדי להקביל פניו. אלא שמיד התבררה הטעות: היה זה אדם פשוט, שבמראהו החיצוני דמה לרב מבריסק, אולם רבי איסר זלמן לא פנה התלהבותו ויראת הכבוד שלבש. הוא הכניסו לביתו והושיבו בראש השולחן, ושאל ממנו ברגשי הכנעה וכבוד: במה אוכל לכבד את האורח החשוב? אולי ייטול ידיו לסעודה? ואם לאו, באיזו שתייה נכבדו? האורח נדהם ונבוך, והתנצל בפני רבי איסר זלמן: 'חלילה לו לרב לטרוח בשבילי. באתי רק לבקש מכתב המלצה...'. תכף ומיד, בכל יראת הכבוד, נטל רבי איסר זלמן גיליון נייר ועט וערך מכתב חם ונלהב למענו. כשעזב היהודי את ביתו, עמד ללוותו וירד עמו את כל מדרגות ביתו עד לרחוב. כשחזר, תמהו בני ביתו ותלמידיו: "כל כך למה?".

השיבם רבי איסר זלמן: "באמת מצות הכנסת אורחים מצווה גדולה היא. מצוות כבוד אדם מישראל יקרה וחשובה עד למאוד, עד שמן הצדק היה להתנהג כן בכל אדם מישראל שהוא בן מלכו של עולם, ויהיה מי שיהיה, תלמיד חכם או אדם פשוט, וכדרך שכיבד אברהם אבינו את אורחיו המלאכים שנדמו לו כע"רביים. אלא מאי? בעוונותינו הרבים נעשו המצוות זולת בעינינו, ובאנו לידי אפליה בין יהודי ליהודי. אולם עתה כי סובבה ההשגחה העליונה, והתכוננתי לקבל פני גאון הדור ולחלק לו כבוד מלכים, האם כשהתבררה לי הטעות עליי לחדול מן הכוונה הטהורה לקיים מצוות הכנסת אורחים בכל ההידורים? האם עליי לצנן ולקטוע מצווה זו אך ורק משום שהאורח הנו אדם פשוט? זאת ועוד, ומי יאמר שהוא באמת אדם פשוט, האם אנו יודעים להעריך אדם מישראל כפי הראוי?".

מכל מלמדי השכלתי	עצה טובה
<p>מה לומדים מ – סלם אי אֶפְשֶׁר לְטַפֵּס עָלָיו בְּשֵׁהֲיָדִים בְּפִיסִים. בְּךָ אֵי אֶפְשֶׁר לְטַפֵּס בְּסֵלֶם הַהֲצִלְחָה בְּלִי לַעֲשׂוֹת בְּלוֹם. (הַרְבֵּ אֶלְעֹזֵר אֶבְוֵהב ח"ו)</p>	<p>כדי לבחון עד כמה אתה מושלם במדת הענוה, בדוק עד כמה אתה נפגע ונעלב מאחרים... (ע"פ "חובת האדם בעולמו" ח"א).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"האדם עליו להתעורר ולהרבות במצוות ובמעשים טובים כדי שתגדל מנתו בעולם הבא ויזכה להיות במעלה גדולה". ("מגיד חדשות" ח"י עמ' ר"צ).

ותבט אשתו מאחריו ותחי נציב מלח (יט. כו) – פירש רש"י: "במלח חמאה ובמלח לקתה. אמר לה תני מעט מלח לאורחים הללו, אמרה לו אף המנהג הרע הזה אתה בא להנהיג במקום הזה?!" ע"כ. ובא הרמז בתיבת "מאחריו" שהיא אותיות אורחים. (הרה"ג ר' רחביה הדוק שליט"א).

נקודת חן / עובדיה חן

מי המגנים האמיתיים

הגאון רבי בוגיד **סעדון זצ"ל** בספרו "הילולא דצדיקיא" (נדפס בספר "הגיד מרדכי" דרוש ב') לומד מכאן שאפילו עוונות הדור רבים, זכות הצדיקים ותורתם מגנה על העולם, וכמו שנאמר "וצדיק יסוד עולם" (משלי י, כה). וכאן אין הדבר נלמד ממדרש חז"ל, אלא זה פסוק מפורש בתורה.

מסר נוקב בעוצמתו חצב מכאן הגאון הצדיק רבי אליהו **לופיאן זצ"ל**: נתאר לעצמנו, שהיו בסדום עשרה צדיקים, ובזכותם סדום לא היתה נהפכת, וכי תושבי סדום היו מעלים בדעתם מאיזה גזר דין מוות קשה ניצלו בזכות אותם עשרה אברכי כולל? מן הסתם שלא! אדרבא, במקום לנהוג כבוד במצילי חייהם היו מבזים אותם ומכנים אותם בשלל ביטויים פוגעניים כמו: "פרזיטים", "אוכלי-חנם" וכו'...

חז"ל בגמרא (סנהדרין צ"ט ע"ב) שואלים: "מיהו אפיקורוס?", ורב יוסף עונה תשובה מזעזעת: זה שתוהה "מה מועילים לנו החכמים? הרי לעצמם הם לומדים!".

עמלי התורה שמוותרים על הנאות העולם ומקדישים את חייהם ללימוד התורה – הם הם השמירה שלנו בעולם הזה.

*

לפני פרוץ מלחמת ששת הימים בשנת תשכ"ז, הישוב בארץ ישראל היה שרוי בסכנה גדולה, והגאון רבי יהודה **צדקה זצ"ל** הזעיק את תלמידיו להרעיש עולמות בתפלה ובתחנונים בסליחות ובתקיעה בשופרות כדי להמתיק הדינים, למען לא יטוש ה' את עמו ונחלתו. בנוסף, בחר בעשרה אברכים מצוינים מחכמי הישיבה, שיהיו יושבים ועוסקים בתורה ללא הפוגה, מבלי להתעניין כלל בשום דבר חיצוני, אף לא בחדשות המלחמה. את מעשהו נימק באומרו: הרי אפילו בסדום הרשעה אילו היו בה עשרה צדיקים היה הקב"ה נושא פנים לכל המקום בעבורם, כל שכן אצלנו שאם נושיב עשרה צדיקים לעסוק בתורה ולהסיח דעת מכל הסובב אותם בימי חרדה ומתח כאלו, שזכותם יכולה להציל את כל הישוב.

ומי יודע אם לא בזכות אותם עשרה צדיקים עם ישראל אכן נחל ניצחון נסי והיתה תשועה גדולה.

ארבעים שנה תמימות יושב היה התנא הצדיק רבי צדוק בתענית ובתפלה שלא תיחרב ירושלים. מרוב שגופו הכחיש, כל מה שאכל - היה בולט מחוץ לגופו. על מנת להברותו, הביאו לו גרוגרות והיה מוצץ מימיהן וזורקן. כאשר צרו הרומאים על ירושלים במטרה להחריבה, הצליח רבי יוחנן בן זכאי בדרך לא דרך להגיע לאספסיאנוס, וזה שהתפעל מחכמתו הרשה לו לבקש בקשה. והנה מכל הדברים שבעולם לא ביקש להציל בשעת חורבן, אלא את יבנה וחכמיה ושלשלת של רבן גמליאל ו... רופאים שירפאו את רבי צדוק (גיטין נ"ו ע"א).

מה כל כך חשוב היה לרבי יוחנן רפואתו של רבי צדוק, בשעה שחרב ההשמדה מונפת על ירושלים יחד עם כל חכמיה?

לתנא הקדוש רבי יוחנן בן זכאי היתה ראייה מעבר למה שכולם ראו. כולם היו בטוחים שמי ששומר על העיר, אלו אותם בריונים חזקים שמבצרים את העיר ועוצרים בגופם את הרומאים. אולם רבי יוחנן ידע שהמגן האמיתי הוא דוקא לא חזק אלא חלש ביותר...

בגמרא ביומא (ל"ט ע"ב) מבואר שארבעים שנה קודם החורבן כבר נתן ה' כמה סימנים שהוא עומד להיחרב, ואחד מהם שהיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן, ורבי יוחנן בן זכאי ידע זאת היטב שכן מבואר שם הוא זה שגער בהם ואמר: "היכל היכל! מפני מה אתה מבעית עצמך? יודע אני בך שסופך עתיד ליחרב!". ועוד ידע רבי יוחנן שמי שעומד כחומה ומחסה ומעכב "בגופו" את החורבן הוא רבי צדוק בתעניותיו ובתפלותיו. משכך, הבין רבן יוחנן שלא יועיל לבקש מהקיסר שלא יחריב את בית המקדש וירושלים, כי כבר נחתם גזר דינם. הדרך היחידה היא לעכב את הפורענות, וזה על ידי שרבי צדוק יתפא וימשיך בתעניותיו ותפלותיו.

*

את כח ההגנה הנסתר של הצדיקים על הכלל, אנו מוצאים בצורה בולטת בעיר סדום. הקב"ה נענה לתפלת אברהם אבינו והסכים למנוע את החרבת סדום אם ימצאו בה עשרה צדיקים. אך לשוא – אפילו תשעה צדיקים לא נמצאו בה לרפואה, והפיכת סדום היתה בלתי-הפיכה.

זיספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

מעשה אי"ש

שהעלה רב אחר. אלו, ככל הידוע, היו דבריו הראשונים שבאו בדפוס. הוא חתם את שמו בכינוי "אי"ש מקאסאווא" [=קוסובה]. הכינוי אי"ש שילווה אותו לכל חייו הוא ר"ת שמו אברהם ישעיהו. בהמשך פרסם את חידושי בירחונים התורניים "הפלס" ו"המאסף", שהופיעו בוילנא ביוזמת הגאון רבי יצחק בלאזר זצ"ל. חידושים אלו פרסמו את שמו כגאון בישראל, עד שהגאון רבי חיים עוזר מוילנא זצ"ל התבטא עליו: "כבר עכשיו ההשגחה מכשירה מאור בשביל הדור הבא".

מאמצים רבים השקיע החזון איש להסתיר עצמו, כדי שיוכל לעבוד את ה' כחפצו וללמוד תורה לשמה. ואף כשהדפיס ספריו לא חתם שמו עליהם. וחפץ ה' בידו הצליח, שעד שנת תרצ"ד שעלה לארץ נותר כמעט עלום שם.

בשנת תרע"א (1911 למניינם) והוא בן שלושים ושלש, הוצא לאור עולם את פרי ביכוריו ספרו "חזון איש", הספר שהקנה לו את כינויו "החזון איש". הכרך הראשון הוקדש לעניני "אורח חיים", סדר קדשים והלכות נדה. הספר פורסם בעילום שם וללא הסכמות, ובשערו הופיע רק שם המו"ל – אחיו הרב משה קרליץ.

בספר ניכרת שיטתו המיוחדת, שהיתה כדרכו של הגר"א, הדוחה את הפלפולים, והולכת בעומק הפשט להוציא הלכה ברורה ואמיתית. במשך ימי חייו, הנחיל לדורות את כתבי "חזון איש", המכילים כ"ג כרכים. בנוסף לזה אחרי פטירתו הוציאו מעזבונו "קובץ אגרות", מכתבים על עניינים שונים, וספר "אמונה וביטחון" בענייני השקפה.

כל ספר חדש שראה אור עולם, גרם לו שמחה עילאית. כיון שהיה חשוך בנים ל"ע, נתן בילידי רוחו את כח ההולדה שלו וראה בהם כבניו, וכך התבטא: "כשספר שלי יוצא לאור עולם, אני שמח מאד, כאדם המוליך את בנו לחופה".

אורו הגדול של מרן החזון איש זצ"ל (שהשבוע חל יום הילולתו) האיר זרח ב"א במרחשון התרל"ט (1878 למניינם) בעיירה קוסובה (בלארוס), לאביו הגאון רבי שמריהו יוסף קרליץ זצ"ל אשר כיהן כרב העיר.

קדוש היה מרחם, והריו נהגו בו גינוני קדושה מיוחדים. כבר ביום הולדתו, הקפידה אמו לכסות את ראשו בכיפה, וכשמלאו לו שלושים יום הקפידה בכל בוקר ליטול את ידיו ארבע פעמים בכל יד לסירוגין.

בגיל שלש כבר ידע היטב את האותיות וניכר בפקחותו. הוריו שהבינו כי זכו לאוצר יקר, שכרו עבורו מלמד פרטי שילמד עמו חומש וגמרא.

כשהגיע לגיל תשע, היה קובע לימוד עם אביו בגמרא וספרי מוסר, ובשאר שעות היום ישב בבית המדרש לבדו ועסק בתורה.

מצעירותו החזון איש סבל ל"ע מבעיות במעיים ובלב, אבל בגדלות עצומה הסתיר מהוריו את סבלו. לימים כתב באגרותיו (אגרת ק"א): "חביבין יסורין לזה שרואה אותם כשלוחי דרחמנא, ומהדקין את הקשר בין היצור ליצורו, ומעלין אותו לעולם שכולו אור, מורם מנטיות גופניות, כי זה כל האדם, ואשרי חלקו".

מקטנותו ועד סוף ימיו אחז בפלך השתיקה. "אוהב אני את העצלות והשתיקה" הוא מתבטא באחת מאגרותיו. למקורבו יצחק גרשטנקורן (מייסד העיר בני ברק), הסביר כי הנהגה זו התגבשה אצלו בשנות העשרה שלו כאשר החליט שלא יוציא מפיו דבר שאינו מגובש כל צורכו, אך מכיון שדברים מגובשים הוא נוהג לכתוב, נדיר שיהיה דבר מה שעליו לומר בפיו.

כבר מגיל צעיר ידע בעל פה את כל התנ"ך והש"ס, והחל לכתוב את חידושיו. בשנת תרס"א (1901 למניינם) כשהוא בן עשרים ושלש פורסמו בכתב העת "הפלס" מספר תגובות בשמו בהם הגן על החישוב המקובל בלוח השנה העברי מפני ערעור אפשרי

ראשון בקודש

החיבור הראשון לאחר התלמוד

שאלות דרב אהאי גאון.

זהו החיבור ההלכתי הראשון שהתחבר לאחר התימנת התלמוד.

החיבור נערך לפי סדר פרשיות התורה וערוך כדוגמת חיבורו של הרי"ף, שנתחבר למעלה משלוש מאות שנה לאחר מכן.

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ד שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: כשמסיימים מסכת, האם צריך לומר הדרן עלך "בלי נדר"?
תשובה: הפירוש האמיתי: הדר שלנו עליך, כלומר גאוותנו ותפארתנו (ולא כמו שאומרים העולם נחזור עליך).

שאלה: כת"ר שליט"א כתב באור-תורה (מנחם-אב התשמ"ה סי' קכ"ח) להכשיר אם רוב הרצועה שחורה, מטעם רובו ככולו. שאלתי, אם מדובר גם ברצועה של חובה, כגון קילוף קטן ברצועה המקיפה את הראש? תשובה: יש חולקים בדין רובו ככולו הנ"ל. אבל לדעת המתירים, גם ברצועה של חובה אפשר להקל נוע"ע בספר "מקור נאמן" ח"א סי' ס"ה.

שאלה: אדם שחלה ברגלו, והוצרך רוב היום לשכב במיטה, ושכח יום אחד להניח תפלין, מה תיקונו?
תשובה: שייזהר להניח גם תפלין דרבנו תם.

שאלה: אדם בן 32 שלא עשו לו בר-מצוה ולא הניח מעולם תפלין, וכעת מתחזק ורוצה להתחיל להניח תפלין, האם די בכך שיקפיד מעתה ואילך להניח תפלין, או שעליו לעשות איזה תיקון לכפרה?
תשובה: לקבל על עצמו להניח תפלין מן היום והלאה, ואם יוכל לקנות עוד תפלין לגמ"ח לזכות את הרבים, תבוא עליו ברכה.

שאלה: אחרי שאבינו ע"ה הלך לעולמו, מצאנו כמין חור בתפלין של ראש שלו. והנה לפני כחודשיים התפרץ אדם שיכור לבית אמי ודרש ממנה לתת לו 800 ש"ח עבור תפלין לבנו שעורך בר מצוה (התברר שהוא היה רגיל לקבל מאבינו ז"ל צדקה מדי פעם). כאשר אחותנו סירבה להיענות לדרישתו, הוא התפרץ בכעס וצעק שאם לא יקבל את הכסף, לא יהיה לאבינו ז"ל מנוחה בעולם הבא... האם זה סימן שנשלח לנו לתקן את העובדה שאבינו הניח תפלין פסולות?

תשובה: התיקון הטוב ביותר לעשות גמ"ח תפלין, כנהוג אצל חסידי חב"ד וזולתם. אנב: יתכן שהתפלין של אביכם ז"ל היו כשרים מתחלה והחור נעשה יותר מאוחר, באופן שאינו בכלל קרקפתא דלא מנה תפלין ח"ו.

שאלה: האם צריך לקרוא פתיחת "אליהו הנביא" עם תפלין?
תשובה: אין צריך תפלין.

חידת השבוע

לאיזה עיר הוחלף השם בעקבות הסיבה שבגללה ניצלה?

הפתרון: העיר צוער. בתחילה נקראה "בלע", כמו שכתוב "ומלך בלע היא צוער" (בראשית יד, ב). ולאחר שנהפכה סדום, הוחלף שם העיר ל"צוער", כמו שכתוב "על פן קרא שם העיר צוער" (בראשית יט, כב). וזאת בעקבות הטענה שבה הציל אותה לזט באומרו "הנה נא העיר הזאת קרבה לנוס שמה והיא מצער אמלטה נא שמה הלא מצער הוא ותחי נפשי" (בראשית יט, כ).

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל